

Rökfria skolgårdar

Kartläggning av rökning på skolgårdar i Örebro län

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen – en samlade kraft

Sverige är indelat i 21 län och varje län har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är regeringens ombud i länet och ska både förverkliga den nationella politiken och samtidigt ta hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen är alltså en viktig länk mellan länets kommuner och dess invånare å ena sidan och regeringen, riksdagen och de centrala myndigheterna å den andra sidan.

Titel: Rökfria skolgårdar – Kartläggning av rökning på skolgårdar i Örebro län

Utgivare: Länsstyrelsen i Örebro län

Författare/kontaktperson: Ellen Bäckman, Länsstyrelsen i Örebro län

Publikationsnummer: 2018:29

Bilder: Länsstyrelsen i Örebro län

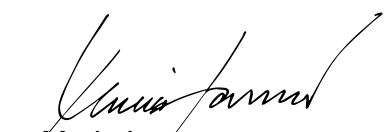
Förord

Rökning är ett av våra största folkhälsoproblem. Ungefär 12 000 individer dör varje år på grund av sin rökning i Sverige, och cirka 100 000 insjuknar i rökrelaterade sjukdomar.

I den nationella ANDT-strategin har regeringen därför ställt sig bakom målet om ett rökfritt Sverige 2025. För att uppnå det målet behöver det tobaksförebyggande arbetet förstärkas, varför regeringen har gett länsstyrelserna ett förstärkt tillsynsuppdrag avseende rökfria skolgårdar. Barn och unga är en viktig målgrupp då de allra flesta börjar röka i tonåren. Skolan är en viktig plattform då man når i princip alla ungdomar via skolan.

Det finns flera miljöer som enligt tobakslagen ska vara rökfria - skolor och skolgårdar är ett par av dessa. Våra barn och unga har enligt lag rätt till en rökfri skolmiljö, och har så haft i över 20 år. Syftet är att skydda barn och unga från tobakens skadeverkningar genom att begränsa möjligheterna till rökning samt avnormalisera rökning. Kommunen har tillsynsansvaret över rökfria miljöer på skolgårdar, och länsstyrelsen är tillsynsmyndighet över kommunen. Skolorna är ansvariga för att förbudet mot rökning efterlevs på skolgårdarna. Länsstyrelsen har genomfört en kartläggning av länets skolgårdar på högstadieskolor och gymnasieskolor för att undersöka hur väl lagen efterföljs, och har kunnat konstatera att vi har mycket arbete kvar.

Samarbete är en framgångsfaktor, och vi behöver i länet samarbeta för att nå ut till länets barn och unga och skapa en attitydförändring kring rökning. Länsstyrelse, kommuner, tobakshandlare, skolpersonal, föräldrar och medborgare i allmänhet måste tillsammans arbeta för att barnens rätt till en rökfri skolmiljö säkerställs – för att nå ett rökfritt Sverige 2025 och för att gå en friskare och hållbarare framtid till mötes!

Maria Larsson
Landshövding Örebro län

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	7
Inledning	8
Bakgrund	9
Folkhälsoproblemet rökning	9
Tobakslagen	10
Skolans ansvar	10
Tobakskonventionen och barnkonventionen	11
ANDT-strategier och ett rökfritt Sverige 2025.....	11
Agenda 2030	12
Metod	14
Resultat.....	15
Röks det på skolgårdarna?	15
Övriga tecken på att rökning förekom.....	16
Förekomst av askkoppar, vindskydd och rökrutor	17
Skyltar/dekaler som upplyser om gällande rökförbud	18
Sammanställning av resultatet	20
Diskussion	21
Skolans styrning.....	21
Skolans fysiska miljö	22
ANDT i undervisningen	22
Föräldrarnas roll.....	23
Tillgänglighet av tobak	23
Tillsyn	24
Slutord	24
Referenser	25
Bilagor.....	27

Sammanfattning

Sedan 1994 ska alla skolgårdar vara rökfria alla dagar, dygnet runt. Förbudet i tobakslagen (1993:581) gäller alla - vuxna som barn, personal som elever.

Länsstyrelsen i Örebro län har genom en kartläggning av skolgårdarna i länet undersökt om rökning förekom, om det fanns andra tecken på rökning i form av exempelvis fimpar eller om det fanns andra vilseledande anordningar som uppmuntrar till rökning såsom askkoppar, rökrutor eller vindskydd. Även förekomst av skyltning eller dekalering som informerar om rökförbudet har undersökts.

Det resultat som presenteras i denna rapport baseras på observationer från 18 gymnasieskolor och 39 högstadieskolor, totalt 57 skolor i länet. Oroväckande nog kunde spår av rökning i form av fimpar observeras på nästintill varannan skolgård (47 %, 27 av 57), och detta trots att marken var snötäckt vid flera av skolbesöken. Man kunde även se att rökning förekom på 11 % av skolgårdarna (6 av 57) och i nära anslutning till 14 % av skolgårdarna (8 av 57). Både elever och skolpersonal observerades röka.

Formella rökrutor observerades inte på någon skola, däremot fanns det undanskymda platser där mängden fimpar skvallrade om informella platser för rökning. Bara på en skolgård observerades formella askkoppar, men även informella askkoppar (burkar eller liknande) observerades på några skolgårdar.

För att uppnå en förändrad attityd till rökning och säkerställa att barn och unga får den rökfria miljö de har rätt till på skolgården är tydliga policys en viktig del i arbetet. Skolans personal behöver veta hur de ska agera om de påkommer en elev med att röka, och även hur de ska förhålla sig till eget tobaksbruk på arbetsplatsen. Föräldrar behöver engageras och informeras om vad de kan göra för att förhindra att deras barn börjar bruka tobak. Minderårigas möjligheter till att överhuvudtaget få tag på tobak behöver begränsas med hjälp av effektiv tillsyn och seriösa tobakshandlare.

Det är viktigt att skapa ett gemensamt budskap kring tobaksfrågan för att kunna åstadkomma en attitydförändring gällande tobaksbruk i skolan, säkerställa rökfria skolgårdar enligt gällande lag samt i förlängningen åstadkomma ett Örebro län där färre unga börjar röka. Tobakslagen är en skyddslagstiftning som bland annat avser att skydda barn och unga från skadeeffekterna som följer av rökning och passiv rökning. Då skolan når ut till i princip alla unga är den en särskilt viktig arena i det tobaksförebyggande arbetet, inte minst utifrån ett jämlikhetsperspektiv.

Inledning

Av den nationella strategin för alkohol-, narkotika-, dopning- och tobakspolitiken (ANDT-politiken) framkommer att det övergripande målet för svensk tobakspolitik är att minska allt tobaksbruk och förhindra att minderåriga börjar använda tobak. För att skydda barn och unga från tobaksbruk är kommunernas tillsyn av rökfria skolgårdar särskilt viktigt.¹ Även av Örebro läns regionala ANDT-strategi framkommer att förverkligandet av rökfria skolgårdar är en viktig del för att nå målet att antalet barn och unga som börjar använda tobak ska minska.² Bestämmelserna om rökfria skolgårdar infördes i tobakslagen 1994 för att skydda barn och ungdomar från tobakens skadeverkningar.

Rökförbudet gäller på skolor och skolgårdar dygnet runt, alla dagar i veckan, även när inte skolverksamhet bedrivs. Förbudet gäller samtliga som vistas inom området och omfattar även vuxna och elever över 18 år.

Kommunen är ansvarig för den direkta tillsynen av att rökförbudet följs på skolgårdarna och länsstyrelsen är tillsynsmyndighet över kommunen. Kommunens tillsyn är en central del av kontrollen av den direkta åtkomsten till tobak och möjligheten att bruka tobak. En effektiv kontroll av att lagar och regler följs är en viktig förutsättning för att nå de svenska tobakspolitiska målen.

Regeringen har under 2017 gett länsstyrelserna ett förstärkt tillsynsuppdrag avseende rökfria skolgårdar. För att nå målet om ett rökfritt Sverige år 2025 behöver det tobaksförebyggande arbetet förstärkas, och ungdomar är en viktig målgrupp då de allra flesta börjar röka i tonåren. För att minska ungas exponering krävs rökfria miljöer och en bättre efterlevnad av tobakslagen, inte minst gällande bestämmelsen om rökfria skolgårdar.³

I Örebro län har länsstyrelsen kunnat se att tillsyn av rökfria miljöer inte har varit en prioriterad fråga hos kommunerna, varför denna kartläggning har genomförts. Länsstyrelsen har undersökt hur tobakslagen efterlevs på skolorna genom att besöka länets högskole- och gymnasieskolor. Hur bra är vi på att skydda våra barn och unga från tobaksrök?

---

¹ Skr. 2015/16:86, *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*, Stockholm, 2016.

² Länsstyrelsen i Örebro län, *Strategi för alkohol-, narkotika-, dopning - och tobaksarbetet (ANDT) Örebro län 2017–2021*, Danagårdslitho, Ödeshög, 2017.

³ Regeringsbeslut 2017-06-22, S2017/03738/FS, *Uppdrag avseende insatser för minskat tobaksbruk*.

Bakgrund

Folkhälsoproblemet rökning

Tobaksrökning är den enskilt största förebyggbara riskfaktorn för sjukdom och för tidig död och utgör ett massivt folkhälsoproblem. Ungefär 12 000 personer dör varje år på grund av sin egen rökning i Sverige, och cirka 100 000 insjuknar i rökrelaterade sjukdomar.⁴ Enligt Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN:s) mätning genomförd 2017 röker 13 % av landets kvinnor mellan 17-84 år dagligen eller sporadiskt, och siffran är densamma för män i samma ålderskategori.⁵ Tobaksrökning ökar risken för ett stort antal sjukdomar, däribland flertalet former av cancer, och i genomsnitt förlorar varje rökare mer än 10 år av sitt liv.⁶ Även passiv rökning påverkar hälsan negativt och ökar risken för exempelvis lungcancer och hjärt-kärlsjukdomar.⁷ Utöver att bidra till stora negativa konsekvenser för hälsan genererar rökningen även stora kostnader för samhället och i Sverige beräknas rökningen kosta minst 30 miljarder kronor per år i sjukvårdskostnader, produktionsbortfall och sjukskrivningar.⁸

De flesta börjar röka under tonåren. I samband med CAN:s undersökning om skolelevers drogvanor för 2017 svarade 13 % av flickorna och 8 % av pojkarna i åk 9 att de rökte. För elever i gymnasiet år 2 klassades 26 % av flickorna och 23 % av pojkarna som rökare.⁹ En motsvarande undersökning för Örebro län har genomförts och resultatet för 2017 visade att 9 % av flickorna och 8 % av pojkarna i åk 9 rökte. Av gymnasieeleverna år 2 angav 18 % av flickorna och 16 % av pojkarna att de rökte.¹⁰ Ungdomar är mer sårbara än vuxna när det gäller nikotin då det krävs mindre doser för att skapa ett beroende hos unga än hos vuxna.¹¹ Utöver de hälsorisker som tobaksrökning orsakar i sig finns studier som visar att rökning hos unga vuxna ökar sannolikheten för framtida alkoholkonsumtion, och även för framtida cannabisbruk. Det är ovanligt att tobaksfria personer börjar röka cannabis senare i livet.¹²

---

⁴ Socialstyrelsen, *Registeruppgifter om tobaksrökningens skadeverkningar*, 2014.

⁵ Henriksson, Clara (red.), *Tobaksvanor i Sverige – tobakskonsumtionen i siffror med fokus på år 2017*, CAN rapport 172, Stockholm, 2018.

⁶ WHO, *Global status report on noncommunicable diseases 2014*, 2014 och Doll, Rickard, Peto, Richard, Boreham, Jillian and Sutherland, Isabelle, *Mortality in relation to smoking: 50 years' observations on male British doctors*, BMJ: British Medical Journal, 2004.

⁷ U.S. Department of Health and Human Services, *The Health Consequences of Smoking - 50 Years of Progress, A Report of the Surgeon General*, Atlanta: U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, Office on Smoking and Health, 2014.

⁸ Skr. 2015/16:86, *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*, Socialdepartementet, Stockholm, 2016.

⁹ Thor, Siri (red.), *Skolelevers drogvanor 2017*, CAN rapport 170, Stockholm, 2017.

¹⁰ Region Örebro län, *Liv & hälsa ung 2017*, 2017. Data hämtad 18-09-03 från interaktivt webbverktyg: folkhalsodataorebrolan.se.

¹¹ Folkhälsomyndigheten, *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2013/2014 – Grundrapport*, Stockholm, 2014.

¹² Folkhälsomyndigheten, *Tobaksbruk bland unga vuxna – varför det är viktigt att arbeta tobaksförebyggande på högskola och universitet*, Edita Bobergs AB, Falun, 2015.

Tobakslagen

Med anledning av den hälsorisk tobaksrökning utgör för brukare och personer som vistas i omgivningen beslutade riksdagen 1993 om att anta tobakslag (1993:581) för att minska tobaksbruket och skapa rökfria miljöer. Lagen uppdaterades under 1994 med bland annat regler om rökförbud på skolgårdar.

Enligt 2 § tobakslagen är rökning förbjuden i lokaler som är avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem. Med skolverksamhet för barn och unga avses grund- och gymnasieskola. Rökförbudet gäller alla som vistas på skolgårdar och alla dagar, oavsett ålder och tid på dygnet. Lagen lämnar ingen möjlighet till undantag i rökförbudet, vilket medför att det inte är tillåtet att inrätta rökrutor, ha askkoppar på skolgården eller anvisa till annan plats för rökning.

Enligt 7 § tobakslagen ansvarar den som i egenskap av ägare eller på annan grund disponerar över en lokal, ett annat utrymme eller ett område utomhus som omfattas av rökförbud, för att lagen följs. Det innebär att det normalt är rektorn som är ansvarig för att se till att skolgården är rökfri. Kommunen har tillsynsansvaret för rökfria miljöer på skolgårdar och länsstyrelsen är tillsynsmyndighet över kommunernas tillsyn, och ska också lämna råd och stöd till kommunerna. Kommunernas tillsyn är en central del i att säkerställa att tobakslagen efterlevs, inte minst avseende bestämmelsen om rökfria skolgårdar.

Skolans ansvar

Rektorn är generellt ansvarig för att skolgården är rökfri, då denne disponerar över området. Syftet med tobakslagens bestämmelse om rökfria skolmiljöer såsom skolgårdar är att skydda barn och unga från de hälsoriska tobaksrökning innebär samt att markera att rökning inte är önskvärdt från samhällets synpunkt.¹³ Skolgården ska vara en rökfri miljö vilket även gäller de anställda på skolan och även vid kvällsaktiviteter som t.ex. föräldramöten. Tydlig skyltning om gällande förbud och en tydlig tobakspolicy för det preventiva arbetet är exempel på åtgärder att vidta för att uppnå efterlevnad.

Enligt läroplanerna för grundskola och gymnasieskola ansvarar skolan för att eleverna får kunskap om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället i grundskolan och kunskap om förutsättningarna för en god hälsa i gymnasiet. Rektorn är särskilt ansvarig för att eleverna får kunskap om riskerna med tobak.¹⁴

Enligt skollagen (2010:800) ska det finnas elevhälsa och tillgång till hälsobesök. Elevhälsan har ett ansvar att arbeta med medicinska, psykologiska och specialpedagogiska insatser på skolan och ska främst agera förebyggande och hälsofrämjande i sitt arbete. Hälsobesöken ska innefatta allmänna hälsokontroller och ska vara jämnt fördelade under skoltiden.

---

¹³ Prop. 1993/94:98.

¹⁴ Skolverket, *Läroplan för gymnasieskolan och Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet*.

Tobakskonventionen och barnkonventionen

Världshälsoorganisationen (WHO) antog 2003 WHO:s ramkonvention om tobakskontroll, även kallad tobakskonventionen. Det är en internationell överenskommelse vars syfte är att skydda nuvarande och framtida generationer från de förödande hälsomässiga, sociala, miljömässiga och ekonomiska konsekvenserna av tobaksrök.¹⁵ Detta ska förverkligas med hjälp av tobakspolitiska åtgärder för att kraftigt minska tobaksbruket som t.ex. begränsning av marknadsföring, åldersgränser och höga tobakspriser. Sveriges riksdag ratificerade konventionen 2005.

Förenta nationernas (FN:s) konvention om barns rättigheter, barnkonventionen, antogs 1989 och innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Konventionen anger bland annat att barn har rätt till bästa uppnåeliga hälsa.¹⁶ Sverige ratificerade konventionen 1990 och under juni 2018 beslutade Sveriges riksdag att konventionen ska bli svensk lag, vilket kommer innebära att barns rättigheter blir tydligare i lagstiftningen och bör resultera i ett mer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet. Den nya lagen ska träda i kraft den 1 januari 2020.¹⁷

De båda konventionerna främjar barn och ungas rätt att skyddas mot de skadliga effekter som följer av eget och andras tobaksbruk.

ANDT-strategier och ett rökfritt Sverige 2025

Regeringen redogör för en utvecklad men fortsatt samlad strategi för ANDT-politiken i skrivelsen ”En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020”. Strategin bygger vidare på den tidigare strategin för åren 2011–2015, och det övergripande målet är fortsatt att nå ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk. Regeringen lyfter att det finns skillnader i bruk, riskbruk, missbruk och skador till följd av ANDT beroende på kön, ålder, etnisk bakgrund, socioekonomisk tillhörighet och boendeort varför det är viktigt att arbeta utifrån ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv. Strategin har följande delmål för att uppnå det övergripande målet:

1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.
2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.
3. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
4. Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
5. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.

---

¹⁵ WHO, *Framework Convention on Tobacco Control (FCTC)*, Art. 3.

¹⁶ FN, *FN:s konvention om barns rättigheter*, Art. 24.

¹⁷ Prop. 2017/18:186.

6. En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt.

I strategin ställer sig regeringen bakom målet om att nå ett rökfritt Sverige till 2025, som drivs av den oberoende tankesmedjan Tobaksfakta. Tobaksfakta har tagit initiativ till en svensk version av Tobacco Endgame: Rökfritt Sverige 2025, som i maj 2018 stöts av 186 organisationer, företag och myndigheter i Sverige. Målet innebär att den dagliga rökningen i Sverige ska understiga fem procent av befolkningen år 2025, vilket är ungefär en halvering av dagens situation.

Länsstyrelsen i Örebro län har i samarbete med Polismyndigheten och Region Örebro län tagit fram en regional strategi för ANDT-arbetet för perioden 2017–2021.¹⁸ Strategin utgår från den nationella ANDT-strategin och har samma övergripande mål och ämnar utgöra en gemensam plattform för ett samlat agerande på länsnivå för att främja förverkligandet av det övergripande målet. I den regionala strategin anges som insatsområde särskilt förverkligandet av rökfria skolgårdar, som en del i arbetet för att minska antalet barn och unga som börjar använda tobak. Region Örebro län har tagit fram ett stödmaterial till skolor för att förenkla deras arbete med rökfria skolor för barn och unga.¹⁹

Agenda 2030

2015 antog FN:s 193 medlemsländer Agenda 2030, en universell agenda med de Globala målen för hållbar utveckling. De 17 globala målen syftar till att få slut på fattigdom och hunger samt skapa goda och långsiktigt hållbara livsvillkor för alla i världen. Under det tredje globala målet, att säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande i alla åldrar, framhålls som delmål att länderna måste arbeta för att förverkliga den internationella tobakskonventionen. Sveriges regering har tagit fram en handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 där tobaksfrågan och det ANDT-förebyggande arbetet tas upp under mål 3.²⁰

Tobaksfrågan kan dock kopplas ihop med samtliga globala mål på ett eller annat sätt.²¹ Som exempel kan nämnas hur tobaksodling leder till att marker förorenas och töms på näringsämnen, och stora mängder skog avverkas för att tobaksbladen ska kunna torkas – denna miljöförstöring kan bland annat kopplas ihop med de globala målen 13 (att bekämpa klimatförändringen), 15 (ekosystem och biologisk mångfald) och 12 (hållbar konsumtion och produktion). Det är dessutom inte ovanligt med barnarbete på tobaksplantagen

---

¹⁸ Länsstyrelsen i Örebro län, *Strategi för alkohol-, narkotika-, dopning - och tobaksarbetet (ANDT) Örebro län 2017–2021*, Danagårdslitho, Ödeshög, 2017.

¹⁹ Finns här: [Att främja rökfria miljöer och en tobaksfri skola – Stödmaterial till grundskola och gymnasiet](#).

²⁰ Regeringskansliet, *Handlingsplan Agenda 2030: 2018–2020*, Artikelnr: Fi 2018:3, 2018.

²¹ Se Nilsson, Maria, *Krönika: Tobak hotar alla hållbarhetsmål*, Yrkesföreningen mot Tobak, 2018-02-19, <http://tobaccoorhealthsweden.org/kronika-tobak-hotar-alla-hallbarhetsmal/>, hämtad 2018-07-19 och Tobaksfakta - oberoende tankesmedja, *Tobaken hindrar hållbar utveckling*, februari 2018, http://www.tobaksfakta.se/wp-content/uploads/2018/02/TF-Faktablad_Hemsidan_Tobaken-hindrar-h%C3%A5llbar-utveckling_H%C3%96G_1.pdf, hämtad 2018-07-19.

då tobaksodlaren ofta inte har något annat val än att involvera hela familjen i produktionen på grund av låg ersättning för försäljningen. Arbetet medför särskilt stora risker för barn bl.a. på grund av att gifterna som används i tobaksodlingen kan orsaka cancer, andningssvårigheter, depression, skador på hörsel, syn, lever, njurar och det centrala nervsystemet. Vidare kan hanteringen av själva tobaksbladet leda till nikotinförgiftning genom att nikotin absorberas genom huden. Barnen som arbetar på tobaksplantage har ofta små möjligheter att fullfölja sin grundskoleutbildning. Dessa förhållanden kan bl.a. kopplas till de globala målen 3 (hälsa och välbefinnande), 4 (god utbildning för alla) och 8 (anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt).²²

Bilden visar en illustration av de 17 globala målen för hållbar utveckling.

²² A Non Smoking Generation, *Barnarbete på tobaksplantagen*, http://tobaksbarn.se/content/uploads/Artikel-%E2%80%93-Tobak-och-barnarbete_130904.pdf, hämtad 2018-07-19 och A Non Smoking Generation, *Tobak förstör miljön*, http://tobaksbarn.se/content/uploads/Artikel-%E2%80%93-Tobak-och-milj%C3%B6n_130904.pdf, hämtad 2018-07-19.

Metod

En kartläggning genom oanmälda observationsbesök har genomförts på nästan alla högstadieskolor och gymnasieskolor i Örebro län. Länsstyrelsen skickade ut information via e-post till kommunerna om att observationsbesök skulle genomföras innan kartläggningen påbörjades. Det finns 67 högstadieskolor och gymnasieskolor i länet. Besök har genomförts på 63 skolor. 6 av de besökta skolorna bedömdes av observatörerna inte ha någon skolgård, varför dessa inte har tagits med i rapportens resultatsavsnitt. Det rapporterade resultatet baseras således på observationsbesök vid 39 högstadieskolor och 18 gymnasieskolor, totalt 57 skolgårdar.

Målet var att besöka samtliga högstadieskolor och gymnasieskolor i länet, men några skolor föll bort på grund av olika omständigheter t.ex. att skolan var stängd vid observationstillfället. Ett protokoll togs fram med ett antal frågor med syfte att undersöka tecken på om rökning förekommer på platsen, *se bilaga 1*. Bland annat ingick följande frågor i protokollet:

- Hur är väderförhållandena vid observationen?
- Finns det en tydligt avgränsad skolgård?
- Förekommer det rökning på skolgården? Om ja, vilka röker?
- Förekommer det rökning i anslutning till skolgården? Om ja, vilka röker?
- Finns rökruta, askkoppar eller vindskydd för rökare på platsen?
- Finns det fimpar eller cigarettförpackningar på marken?
- Informerar skolan om gällande förbud på platsen med t.ex. skyltar/dekaleringar?

Skolorna besöktes under december 2017 och varje besök varade i upp till en timma under intervallet 10.30-14.30 när skolverksamhet var igång. Bilder togs vid vissa skolor, dock aldrig på personer. Materialet sammanställdes utifrån de olika frågorna, varpå det upprättades diagram som underlag till resultatdelen i undersökningen. I rapporten redovisas resultatet endast på regional nivå, vilket innebär att enskilda skolor inte blir synliga i rapporten. Kartläggningen har genomförts av Markör Marknad & Kommunikation AB på uppdrag av länsstyrelsen och Ellen Bäckman på länsstyrelsen har sammanställt resultatet och skrivit rapporten.

Resultat

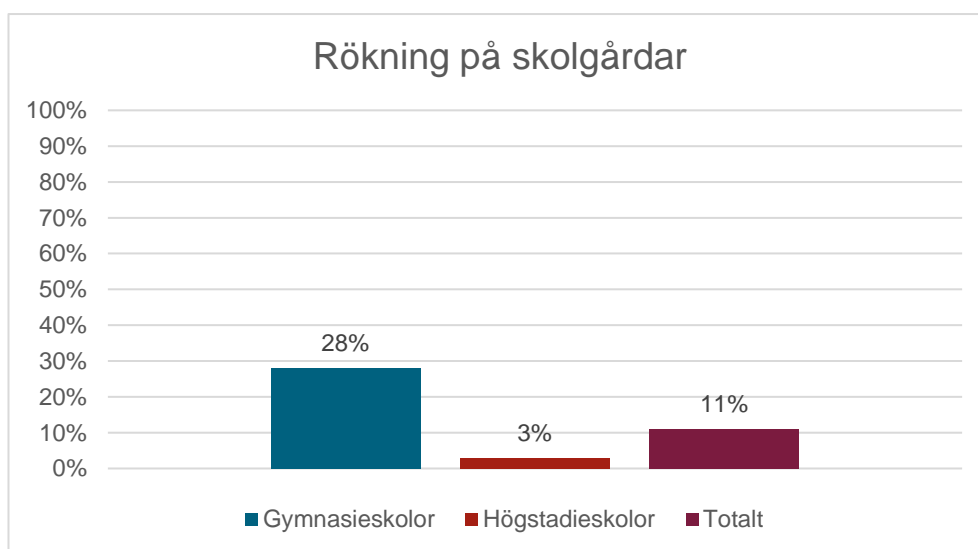
Det finns 67 högstadieskolor och gymnasieskolor i länet varav 63 skolor besöktes. Av dessa bedömes 57 skolor (39 högstadieskolor och 18 gymnasieskolor) ha en skolgård.

Resultatet visade att mest rökning förekom på gymnasieskolorna och att tecken på rökning fanns hos varannan skola. Nedan följer en resultatredovisning av de observationer som gjorts på skolgårdarna i Örebro län.

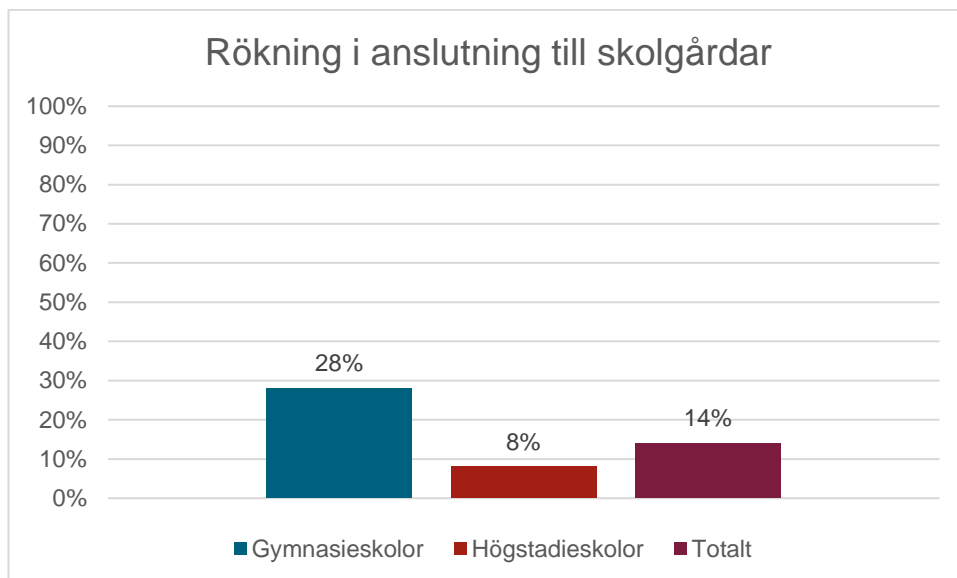
Röks det på skolgårdarna?

Vid besöken på skolgårdarna tittade observatörerna efter personer som rökte. Det kunde vara både elever, lärare eller andra vuxna som befann sig på skolgården som rökte. Det kunde konstateras att det var vanligare med rökning på gymnasieskolor, men rökning observerades även på och i anslutning till några högstadieskolor. Vid gymnasieskolorna var det framförallt elever som sågs röka till skillnad från vid högstadieskolorna där det främst var personal som sågs röka.

Det bör nämnas att observatörerna inte hade lokalkännedom vilket innebär att det är möjligt att de vid besöken kan ha missat undanskymda platser för rökning kända för personal, elever och andra med lokalkännedom.

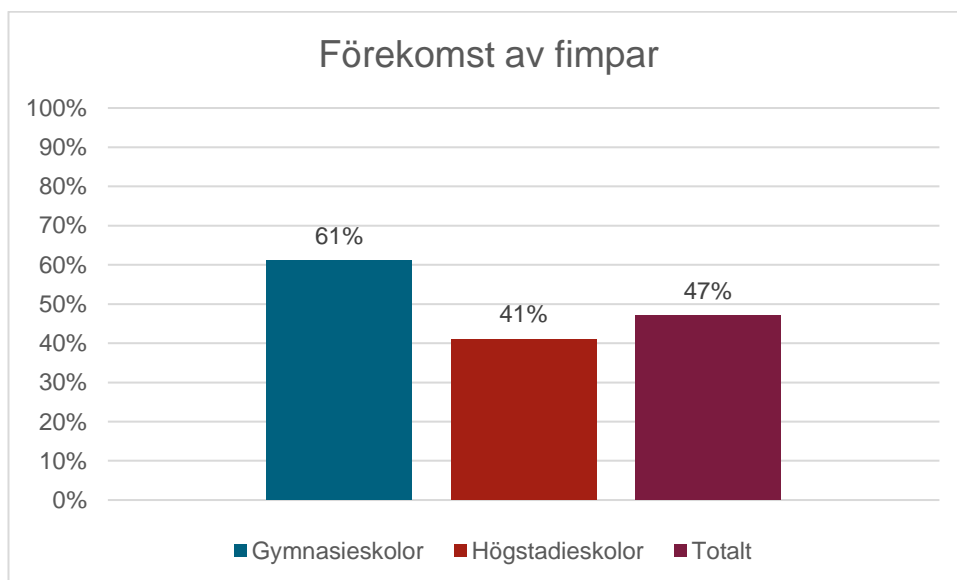
Diagrammet visar att det förekom rökning på 28 procent av gymnasieskolorna (5 av 18) och 3 procent av högstadieskolorna (1 av 39). Totalt har rökning observerats på 11 procent av skolgårdarna (6 av 57).

Diagrammet visar att det förekom rökning i anslutning till skolgården vid 28 procent av gymnasieskolorna (5 av 18) och 8 procent av högstadieskolorna (3 av 39). Totalt har rökning observerats i anslutning till 14 procent av skolgårdarna (8 av 57).

Övriga tecken på att rökning förekom

En viktig del av kartläggningen var att undersöka förekomsten av andra tecken på rökning, såsom fimpar på marken. Sådana tecken skvallrar om att rökning förekommit trots rökförbudet, även om man vid besökstillfället inte har sett någon röka.

Diagrammet visar andel skolor där det förekom fimpar på skolgården. Fimpar förekom på 61 procent av gymnasieskolorna (11 av 18) och 41 procent av högstadieskolorna (16 av 39). Totalt förekom fimpar på 47 procent av skolgårdarna (27 av 57).

Det kunde konstateras att fimpar var vanligt förekommande både på gymnasieskolor och högstadieskolor, och totalt kunde man se fimpar på nästintill varannan skolgård. En del av länets högstadium har samma skolgård som låg och/eller mellanstadieskolor, och fimpar observerades på nio sådana

skolgårdar. Detta bör ses som extra allvarligt då även mindre barn utsätts för exponering av röken på dessa platser. Det bör även uppmärksammas att besöken gjordes under december månad, och vid flera av besöken snöade det och/eller låg nysnö, vilket kan ha gjort det svårt att upptäcka eventuella fimpar. Vid andra väderförhållanden är det inte osannolikt att man hade hittat än mer fimpar på skolgårdarna.

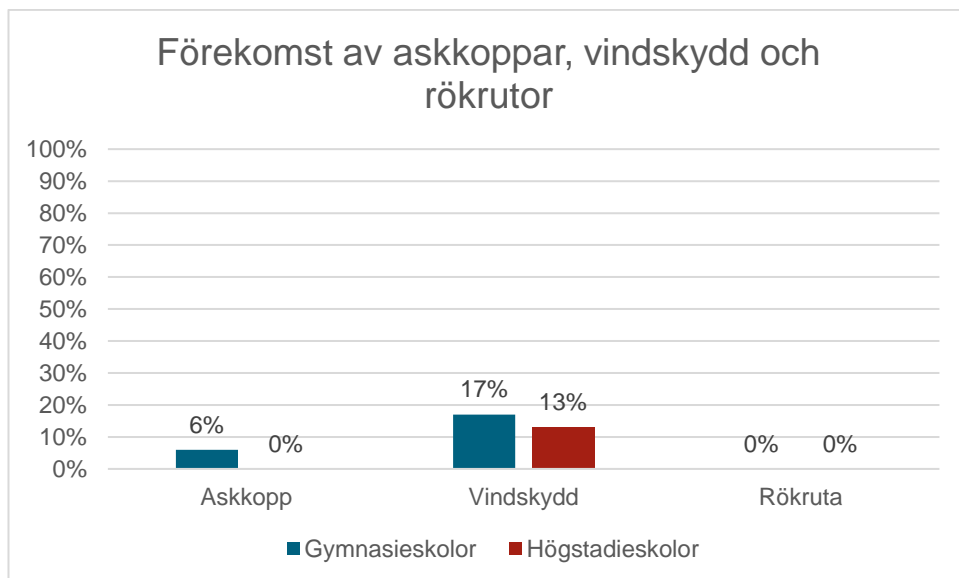
Flera skolgårdar var snötäckta vid inspektionstillfället.

Informell askkopp och fimpsamlingar på skolgårdar.

Förekomst av askkoppar, vindskydd och rökrutor

Vid kartläggningen undersöktes även förekomsten av rökningsfrämjande anordningar såsom askkoppar, vindskydd och rökrutor på skolgårdarna som kan vara vilseledande. I överlag var det ovanligt förekommande, t.ex. hittade observatörerna endast formella askkoppar vid en av gymnasieskolorna. Protokoll har inte först över informella askkoppar (såsom burkar eller annat som ställts i ordning för att fimpas i) men utifrån observatörernas kommentarer och bilder kan det konstateras att sådana har observerats på några platser. Ingen av de besökta skolorna hade rökrutor, däremot fanns en del ställen med fimpsamlingar som kan ses som tydliga ställen där man röker. Vindskydd förekom på en del skolor vilka kan anses underlätta för rökare.

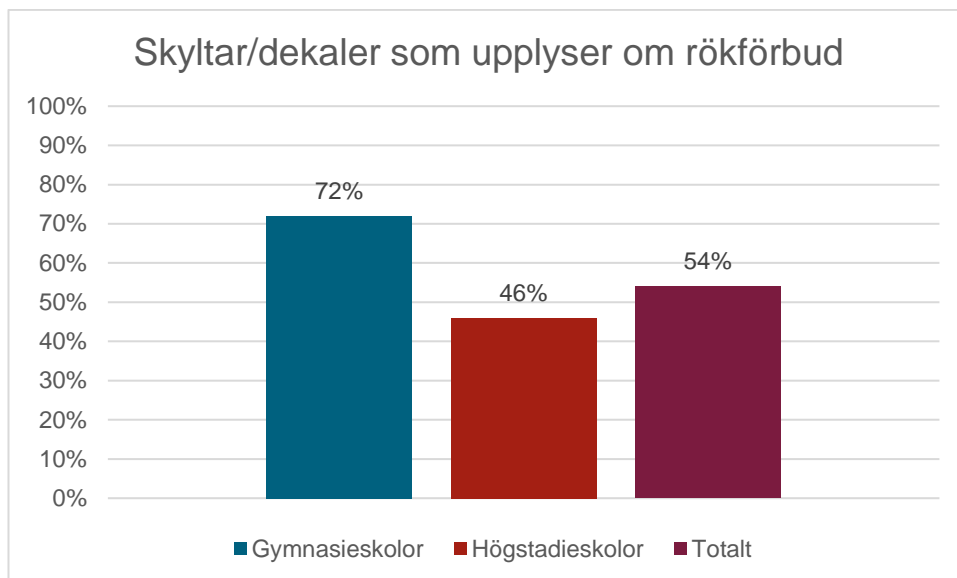
Diagrammet visar att formella askkoppar hittades på 6 procent av gymnasieskolorna (1 av 18). Inga fanns på högstadieskolorna. Vindskydd observerades på 17 procent av gymnasieskolorna (3 av 18) och 13 procent av högstadieskolorna (5 av 39). Inga formella rökrutor observerades.

Vindskydd med askkopp i anslutning till skolgård.

Skyltar/dekaler som upplyser om gällande rökförbud

Det undersöktes om skolorna med hjälp av skyltar eller dekaler upplyste om gällande rökförbud på skolgårdar. De flesta gymnasieskolorna hade skyltar eller dekaler uppsatta medans knappt hälften av högstadieskolorna hade sådan information uppsatt. Totalt har lite mer än varannan skola information om det gällande rökförbudet på skolgården.

Diagrammet visar att 72 procent av gymnasieskolorna (13 av 18) och 46 procent av högstadieskolorna (18 av 39) informerar om rökförbudet med skyltar eller dekaler. 54 procent av alla skolor (31 av 57) har sådan information.

Skyltarna och dekalererna är av olika skick, storlek och tydlighet. I denna rapport analyseras inte kvalitén av de observerade skyltarna och dekalererna närmare, men de bör vara synliga, tydliga och får inte innehålla hänvisning till annan plats att röka på.

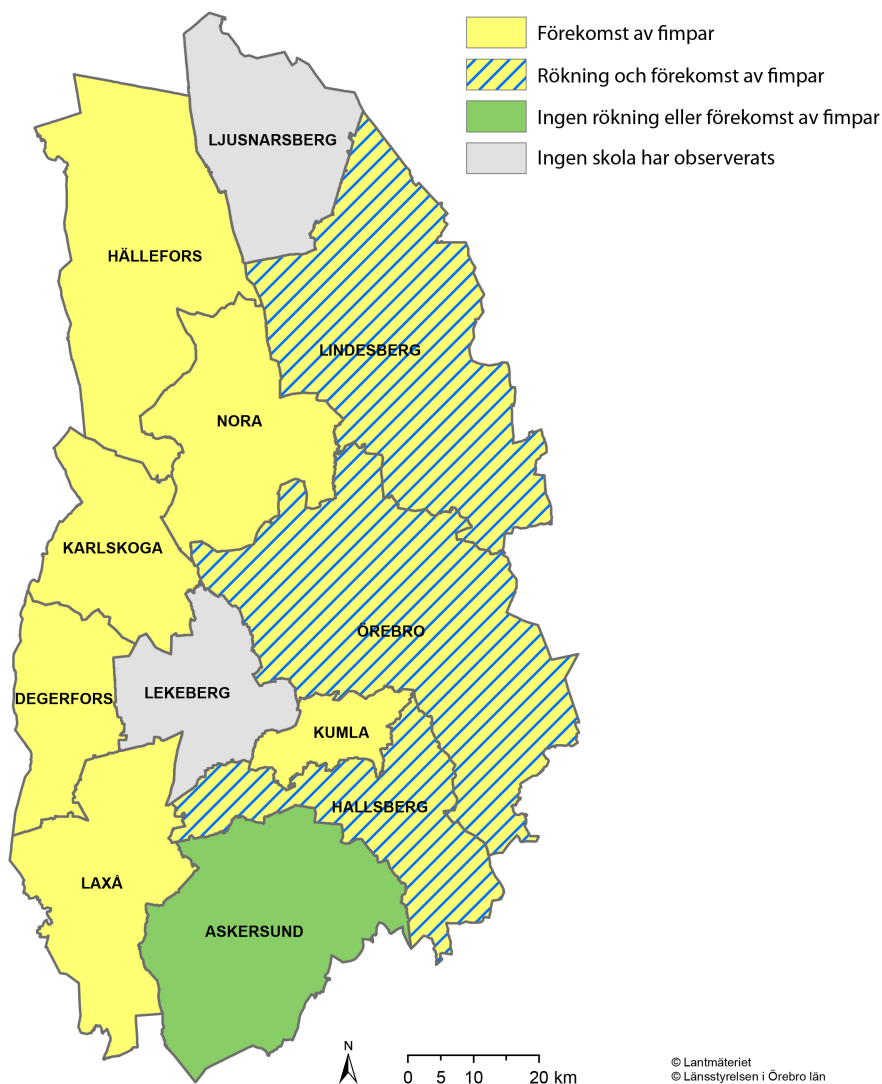

Exempel på en skyltar vid skolorna: En tydlig skylt, en tvetydig skylt med askkopp (kan uppfattas som hänvisning att röka på denna plats) och en blekt skylt.

Sammanställning av resultatet

Kartläggningen visar att det förekommit rökning på både gymnasieskolor och högstadieskolor och både elever och personal har setts röka på skolgårdarna i länet. Rökning var vanligare på gymnasieskolor än högstadieskolor (rökning förekom på 28 % av gymnasieskolorna jämfört med 3 % av högstadieskolorna). Fimpar som skvallrar om att rökning förekommit fanns på nästan varannan skolgård. Information om gällande rökförbud genom skyltning eller dekaler fanns på mer än varannan skolgård, dock i varierat skick och tydlighet.

Bilden visar i vilka kommuner i Örebro län som rökning och/eller fimpar kunde observeras på skolgårdarna.

Diskussion

Kartläggningen av skolgårdarna i Örebro län vittnar om att det finns arbete kvar att göra för att uppnå lagkravet om rökfria skolgårdar. Spår av rökning i form av fimpar observerades på nästintill varannan skolgård, och detta trots att marken var snötäckt vid flera av skolbesöken. Vidare förekom rökning på 28 % av gymnasieskolorna och 3 % av högstadieskolorna och både elever och skolpersonal observerades röka.

Besöken genomfördes mellan kl. 10.30-14.30 och pågick i upp till en timme, vilket innebär att kartläggningens resultat ger en ögonblicksbild som kan förändras över tid. Att denna ögonblicksbild visar att det finns spår av rökning vid varannan skolgård är inte ett önskvärt eller acceptabelt resultat. För att skydda våra barn och unga från de skadliga effekterna som rökning och passiv rökning innebär behöver vi i länet ta gemensamma krafttag för att uppnå lagens krav om rökfria skolgårdar. Skolorna når så gott som alla ungdomar vilket gör arbetet särskilt viktigt från ett förebyggande perspektiv och utifrån ett jämlikhetsperspektiv. Genom att uppnå rökfria skolgårdar främjar vi en avnormalisering av rökning som förhoppningsvis gör det lättare för barn och unga att avstå tobaksbruk helt.

I detta avsnitt presenteras förslag på hur olika aktörer separat och gemensamt kan arbeta för att nå målet rökfria skolgårdar.

Skolans styrning

Det är skolorna som ansvarar för att säkerställa och upprätthålla en rökfri miljö på skolgårdarna. Det ska poängteras att kartläggningen inte har undersökt skolornas styrning kring det tobaksförebyggande arbetet, men resultatet visar att det förekommer rökning vilket antyder att ytterligare styrning behövs.

För att skapa en norm som inte accepterar tobaksbruk på skolgården krävs det att all personal engagerar sig i arbetet tillsammans med rektorer. En viktig del i det tobaksförebyggande arbetet är att upprätta en tobakspolicy på skolorna, vilket rektorerna är ansvariga för. Tobakspolicyn ska innehålla bland annat mål, regler, rutiner och förhållningssätt kring tobak för verksamheten. Det ska vara tydligt att skolan tar avstånd från tobaksbruk och det ska framgå vad som gäller i olika situationer, t.ex. om en elev återkommande bryter mot policyn. En attitydförändring krävs på skolorna vilket rektorer, lärare och övrig personal måste ta ansvar för att genomdriva. Skolpersonal och andra vuxna är förebilder för våra barn och unga, varför man behöver tänka på vilka signaler som sänds till de unga om vuxna ses röka på och i anslutning till skolgården. Som tidigare nämnts har Region Örebro län tagit fram ett stödmaterial för skolor som beskriver hur man kan ta fram en tobakspolicy, hur man förankrar denna hos skolpersonal och elever samt vilka framgångsfaktorer man har sett. Stödmaterialiet tar också upp exempel på bra argument för en rökfri skola, såsom att rökning smittar, äldre elever är förebilder för yngre elever samt att

många arbetsgivare har rökfri arbetstid varför rökfri skola kan ses som förberedande inför arbetslivet.²³

Det finns exempel på skolor i länet som arbetar intensivt med det tobaksförebyggande arbetet. Som exempel kan nämnas att några skolor i södra länet är med i ett ANDT-förebyggande projekt under 2018–2020 som kallas Tobakstriangeln, som leds och implementeras av Sydnärkes Folkhälsoteam. Projektet ska även programteoretiskt utvärderas vid Örebro Universitet. Tobakstriangeln syftar till att minska tobaksbruket bland unga och minska den illegala handeln till minderåriga genom en metod som bygger på samverkan och delaktighet. Metoden utgörs av tre komponenter, Sydnärkemodellen, Tobakspolicy och Tobacco End-vandringar där ungdomarnas delaktighet är central i alla delar. Sydnärkemodellen syftar till att skolpersonal som ser tobaksbruk bland unga agerar genom att prata med den unga, meddela vårdnadshavaren samt hänvisa till elevhälsan för stöd i rökavvänjning. Genom att fråga var tobaken kommer ifrån kan illegal tobakshandel rapporteras. Tobacco End-vandringarna innebär att elevråd, skolledning, vaktmästare och tillsynshandläggare från kommunen gemensamt går igenom skolmiljön och ser över t.ex. skyltar, askkoppar och undanskymda platser. Tobakspolicyn tas fram parallellt i samverkan med elevråd och skolpersonal.

Skolans fysiska miljö

Skolans fysiska miljö påverkar normen kring tobaksbruk på skolgårdarna. Inga rökrutor har observerats i samband med denna kartläggning, men däremot har vindskydd och en hel del fimpar observerats på skolgårdarna. De askkoppar som finns på skolgårdarna, både formella och informella, måste tas bort då det sänder dubbla budskap. Även sådana i direkt anslutning till skolgårdarna bör tas bort. Det är även viktigt att man tar bort vindskydd om möjligt i de fall de tycks underlätta för rökning, och att skolorna uppmärksammar sådana platser på skolgårdarna där rökning tycks vara vanligt förekommande (där man kan hitta fimsamlingar) och vidtar åtgärder för att rökning ska upphöra på dessa platser. Fimpar bör städas undan och samtliga skolor bör sätta upp tydlig skyltning som informerar om det gällande rökförbudet på skolgårdar. Det ska vara tydligt att rökning är förbjuden på skolgården. Det kan även vara lämpligt att skolorna, förslagsvis tillsammans med tillsynshandläggare, ser över var skolgränserna går. Detta kan underlätta i diskussionen om rökfria skolgårdar och i kommunens tillsynsarbete.

ANDT i undervisningen

Genom att integrera ANDT i skolans olika ämnen skapas en vardaglig och kontinuerlig diskussion mellan elever och lärare om ANDT och dess skadeverkningar. Tobaksfrågan är stor och berör allt från samhället till den egna kroppen, så det finns flera olika vinklar att utgå ifrån beroende på vilket ämne undervisningen avser.

Det är rektorn som ansvarar för att integrera ämnena så att det passar i läroplanen, och det är hans ansvar att upprätta tydliga mål för ANDT-

---

²³ Löfwenhamn, Elin, Hellberg, Jesper, *Att främja rökfria miljöer och en tobaksfri skola – stödmaterial till grundskola och gymnasiet*, Region Örebro län, 2015.

undervisningen. Både A Non Smoking Generation och CAN har tagit fram material med tips och idéer på hur man kan göra ANDT till ett ämnesövergripande och förebyggande arbete.²⁴

Genom en välintegrerad ANDT-undervisning får elever möjlighet att engageras i tobaksfrågan samt möjlighet att reflektera över sina egna inställningar och frågor i ämnet, vilket kan medföra en självsäkerhet i de egna valen kring tobaksbruk.

Elever ska också ha möjlighet att sluta med tobaksbruk och skolorna bör kunna erbjuda hjälp med detta genom elevhälsan. Elever behöver bli informerade om vart de kan vända sig för stöd och hjälp för att bli fri från sitt tobaksbruk.

Föräldrarnas roll

För att minska tobaksbruket bland unga behöver även föräldrarna involveras och engageras i det tobaksförebyggande arbetet. Föräldrar är förebilder och deras tobaksvanor och attityder kring tobak har stor påverkan på de unga, oavsett om föräldrarna själva brukar tobak eller inte. Föräldrarnas attityder kring tobak kan vara avgörande för om ett barn börjar bruka tobak varför det är viktigt att man som förälder tydligt uttrycker att man är emot att barnet börjar använda tobak, oavsett eventuellt eget tobaksbruk. Enligt en undersökning genomförd 2016 av A Non Smoking Generation angav 41 % av ungdomarna mellan 14–18 år att bristande stöd från föräldrar och andra vuxna var en möjlig orsak till att börja röka.²⁵

Skolan kan med fördel arbeta tillsammans med föräldrarna i det tobaksförebyggande arbetet och informera/utbilda föräldrarna om hur de kan agera för att minska risken för att barnen börjar bruka tobak. Föräldrarna behöver också veta vad som gäller på skolan och känna till eventuella konsekvenser om deras barn röker på skolgården.

Tillgänglighet av tobak

Enligt 12 § tobakslagen får tobaksvaror inte säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte har fyllt 18. Om det finns särskild anledning att anta att en tobaksvara ska lämnas över till någon under 18 år får varan inte lämnas ut. Det är viktigt att handlarna säkerställer att försäljning inte sker till minderåriga, och inom kommunerna kan man med fördel samverka mellan t.ex. skolor, fritidsgårdar, föreningar och tobakshandlare för att förmedla ett gemensamt förhållningssätt gentemot tobak som når ut till barn och unga oavsett vem de vänder sig till.

---

²⁴ Finns här: A Non Smoking Generations [handbok för en tobaksfri gymnasieskola](#) och CAN:s [metodmaterial för lärare](#).

²⁵ A Non Smoking Generation, *Rökning smittar – Rapport om ungas attityder till rökning*, 2016.

Tillsyn

Kommunerna har det direkta tillsynsansvaret både avseende detaljhandeln med tobak och avseende rökfria miljöer. Kommunerna i länet arbetar bland annat med kontrollköp för att säkerställa att tobakshandlarna inte säljer till minderåriga, och de har ett ansvar för att säkerställa att de rökfria miljöerna upprätthålls på skolgårdarna.

Tillsynen är ett viktigt redskap i en restriktiv tobakspolitik och utan tillsyn ökar risken för att ungdomar får tag på tobak från oseriösa tobakshandlare eller röker i miljöer som ska vara rökfria. Det är således av avgörande betydelse att kommunerna genomför effektiv och konsekvent tillsyn av detaljhandeln med tobak och av rökfria miljöer – inte minst gällande skolgårdar. Kommunerna har i sin roll möjlighet att vidta åtgärder om de i sin tillsyn upptäcker att skolan inte tar sitt ansvar för att förhindra rökning på skolgården, såsom exempelvis föreläggande med vite. Vetskapen om att brist på åtgärder kan leda till konsekvenser kan motivera skolor till att ta arbetet med en rökfri skolmiljö på större allvar.

Slutord

Förbudet mot rökning på skolgårdar har funnits i snart 25 år, men rökande elever och personal förekommer fortfarande på skolgårdarna. För att uppnå målet om rökfria skolgårdar för att skydda länets barn och unga måste flera aktörer vidta åtgärder och arbeta tillsammans.

Enklare åtgärder som går att genomföra på skolorna är t.ex. att säkerställa att alla skolgårdar är fria från formella och informella askkoppar och att tydlig skyltning om rökförbudet finns. Det sänder signaler om att rökning inte är tillåtet. Skolorna kan även se över skolgårdsmiljön och försöka försvåra för rökning genom att ta bort eventuella vindskydd och uppmärksamma undanskymda samlingsplatser för rökning.

Utöver att vidta enklare fysiska åtgärder bör skolorna vidta attitydförändrande arbete genom att integrera tobakens skadeverkningar i samhället och kroppen i undervisningen samt upprätta en tobakspolicy som tydliggör skolans inställning till tobaksbruk. Vid upprättandet av tobakspolicy bör personal, elever, föräldrar m.fl. engageras för att få så stort genomslag som möjligt.

Tillsynen av detaljhandeln av tobaken är viktig för att minska möjligheten för minderåriga ungdomar att köpa cigaretter av oseriösa tobakshandlare. Vidare är det viktigt att tillsynen av rökfria miljöer på skolgårdar prioriteras och är effektiv och konsekvent.

Ansvar för att förebygga och förhindra rökning bland unga ligger hos oss alla. Vi kan alla bli bättre på att motverka tobaksbruk och arbeta för att avnormalisera rökning. Med denna rapport vill Länsstyrelsen i Örebro län synliggöra den problematik som finns och uppmärksamma relevanta aktörer om att det finns mycket kvar att göra.

Referenser

A Non Smoking Generation, *Rökning smittar – Rapport om ungas attityder till rökning*, 2016.

A Non Smoking Generation, *Barnarbete på tobaksplantagen*, http://tobaksbarn.se/content/uploads/Artikel-%E2%80%93-Tobak-och-barnarbete_130904.pdf, hämtad 2018-07-19.

A Non Smoking Generation, *Tobak förstör miljön*, http://tobaksbarn.se/content/uploads/Artikel-%E2%80%93-Tobak-och-milj%C3%B6n_130904.pdf, hämtad 2018-07-19.

Doll, Rickard, Peto, Richard, Boreham, Jillian and Sutherland, Isabelle, *Mortality in relation to smoking: 50 years' observations on male British doctors*, BMJ: British Medical Journal, 2004.

FN:s konvention om barns rättigheter (Barnkonventionen).

Folkhälsomyndigheten, *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2013/2014 – Grundrapport*, Stockholm, 2014.

Folkhälsomyndigheten, *Tobaksbruk bland unga vuxna – varför det är viktigt att arbeta tobaksförebyggande på högskola och universitet*, Edita Bobergs AB, Falun, 2015.

Henriksson, Clara (red.), *Tobaksvanor i Sverige – tobakskonsumtionen i siffror med fokus på år 2017*, CAN rapport 172, Stockholm, 2018.

Länsstyrelsen i Örebro län, *Strategi för alkohol-, narkotika-, dopning - och tobaksarbetet (ANDT) Örebro län 2017–2021*, Danagårdslitho, Ödeshög, 2017.

Skolverket, *Läroplan för gymnasieskolan*.

Skolverket, *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet*.

Löfwenhamn, Elin, Hellberg, Jesper, *Att främja rökfria miljöer och en tobaksfri skola – stödmaterial till grundskola och gymnasiet*, Region Örebro län, 2015.

Nilsson, Maria, *Krönika: Tobak hotar alla hållbarhetsmål*, Yrkesföreningen mot Tobak, 2018-02-19, <http://tobaccoorhealthsweden.org/kronika-tobak-hotar-alla-hallbarhetsmal/>, hämtad 2018-07-19.

Proposition 1993/94:98 – *Vissa ändringar i tobakslagen*.

Proposition 2017/18:186 – *Inkorporering av FN:s konventions om barnets rättigheter*.

Regeringens skrivelse 2015/16:86, *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*, Socialdepartementet, Stockholm, 2016.

Regeringsbeslut 2017-06-22, S2017/03738/FS, *Uppdrag avseende insatser för minskat tobaksbruk*.

Regeringskansliet, *Handlingsplan Agenda 2030: 2018–2020*, Artikelnr: Fi 2018:3, 2018.

Region Örebro län, *Liv & hälsa ung 2017*, 2017. Data hämtad 18-09-03 från interaktivt webbverktyg: folkhalsodataorebrolan.se.

Socialstyrelsen, *Registeruppgifter om tobaksrökningens skadeverkningar*, 2014.

Thor, Siri (red.), *Skolelevers drogvanor 2017*, CAN rapport 170, Stockholm, 2017.

Tobaksfakta - oberoende tankesmedja, *Tobaken hindrar hållbar utveckling*, februari 2018, http://www.tobaksfakta.se/wp-content/uploads/2018/02/TF-Faktablad_Hemsidan_Tobaken-hindrar-h%C3%A5llbar-utveckling_H%C3%96G_1.pdf, hämtad 2018-07-19.

Tobakslagen (1993:581).

U.S. Department of Health and Human Services, *The Health Consequences of Smoking - 50 Years of Progress, A Report of the Surgeon General*, U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, Office on Smoking and Health, Atlanta, 2014.

WHO, *Global status report on noncommunicable diseases 2014*, 2014.

WHO:s Framework Convention on Tobacco Control (FCTC).

Bilagor

Kartläggningsprotokoll - Rökfria skolgårdar

Skola: <input type="text"/>

Väder	
☐	Soligt
☐	Molnigt, uppehåll
☐	Regn/snö
☐	Annat väder: <input type="text"/>

Finns det en tydligt avgränsad skolgård?	
☐	Ja
☐	Nej, otydlig avgränsning
☐	Skolgård saknas helt

Förekommer det rökning på skolgården?	
☐	Ja
☐	Nej

Vilka röker på skolgården?	
☐	Elever
☐	Skolpersonal
☐	Andra, nämligen: <input type="text"/>

Förekommer det rökning i anslutning till skolgården?	
☐	Ja
☐	Nej

Vilka röker i anslutning till skolgården?	
☐	Elever
☐	Skolpersonal
☐	Andra, nämligen: <input type="text"/>

Förekommer det rökning i skolans närhet?	
☐	Ja
☐	Nej

Vilka röker i skolans närhet?	
☐	Elever
☐	Skolpersonal
☐	Andra, nämligen: <input type="text"/>

Vad finns på platsen?	
☐	Rökruta
☐	Askkoppar
☐	Vindskydd för rökare
☐	Fimpar på marken
☐	Cigarettförpackning/ar på marken
☐	Vilseledande information
☐	Inget av ovanstående

Fimpar på marken	
☐	Lite
☐	Mycket

Cigarettförpackningar på marken

- Lite
- Mycket

Informerar skolan om gällande förbud på plats (med skyltar, dekaler m.m.)?

- Ja
- Nej

På vilket sätt informerar skolan om rökförbud?

- Skyltar
- Dekaler
- Annat, nämligen:

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/orebro